INNOVATSION TA’LIM MUHITIDA BOLALAR NUTQIY RIVOJLANIŞINING METODOLOGIK ASOSLARI

Raxmatullayeva Havasxon Baxromovna,
Qöqon universiteti öqituvçisi
DOI: 10.67620/yoshlarvailm.0340039

Annotatsiya. Uşbu maqolada innovatsion ta’lim muhitida bolalar nutqiy rivojlanişini taşkil etişning metodologik asoslari, nazariy yondaşuvlari va pedagogik tamoyillari yoritiladi. Nutqiy rivojlaniş bolaning kognitiv faoliyati, ijtimoiy muloqoti, lingvistik tajribasi va individual imkoniyatlari bilan uzviy boğliq köp komponentli jarayon sifatida tahlil qilinadi. Tizimli, faoliyatga yönaltirilgan, kommunikativ, şaxsga yönaltirilgan va integrativ yondaşuvlarning özaro aloqasi oçib berilib, ularni zamonaviy ta’lim amaliyotiga tatbiq etiş imkoniyatlari asoslanadi. Şuningdek, interaktiv metodlar, dialogik öqiş, öyin texnologiyalari, raqamli resurslar va pedagogik kuzatuvning bolalar nutqiy kompetensiyasini rivojlantirişdagi örni ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida nutqiy rivojlanişni rejalaştiriş, amalga oşiriş va baholaşga xizmat qiluvçi yaxlit metodologik model taklif etiladi.

Kalit sözlar: innovatsion ta’lim muhiti, bolalar nutqi, nutqiy rivojlaniş, metodologik asoslar, pedagogik yondaşuvlar, kommunikativ kompetensiya, faoliyatga yönaltirilgan ta’lim, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, maktabgaça ta’lim.

Аннотация. В статье рассматриваются методологические основы, теоретические подходы и педагогические принципы организации речевого развития детей в инновационной образовательной среде. Речевое развитие анализируется как многокомпонентный процесс, взаимосвязанный с познавательной деятельностью ребёнка, социальным взаимодействием, языковым опытом и индивидуальными возможностями. Раскрывается взаимосвязь системного, деятельностного, коммуникативного, личностно ориентированного и интегративного подходов, обосновываются возможности их применения в современной образовательной практике. На основе научных источников анализируется роль интерактивных методов, диалогического чтения, игровых технологий, цифровых ресурсов и педагогического наблюдения в формировании речевой компетенции детей. По результатам исследования предлагается целостная методологическая модель планирования, реализации и оценки речевого развития.

Ключевые слова: инновационная образовательная среда, детская речь, речевое развитие, методологические основы, педагогические подходы, коммуникативная компетенция, деятельностное обучение, интерактивные методы, цифровые технологии, дошкольное образование.

Abstract. This article examines the methodological foundations, theoretical approaches, and pedagogical principles underlying children’s speech development in an innovative educational environment. Speech development is conceptualized as a multidimensional process associated with children’s cognitive activity, social interaction, linguistic experience, and individual capacities. The article explores the

relationships among systemic, activity-based, communicative, learner-centered, and integrative approaches and considers their application in contemporary educational practice. Drawing on recent scholarly literature, it analyzes the role of interactive methods, dialogic reading, play-based learning, digital resources, and pedagogical observation in developing children's communicative competence. The study proposes an integrated methodological model for planning, implementing, monitoring, and evaluating children's speech development in innovative learning environments.

Keywords: innovative educational environment, children's speech, speech development, methodological foundations, pedagogical approaches, communicative competence, activity-based learning, interactive methods, digital technologies, preschool education.

Kiriş

Zamonaviy ta'lim tizimida bolalarning nutqiy rivojlanişini ta'minlaş nafaqat til örgatiş, balki ularning tafakkuri, ijtimoiy faolligi, emotsional rivojlanişi va biliş imkoniyatlarini kengaytirişga qaratilgan ustuvor pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgaça yoş davrida nutq bolaning atrofdagi olamni anglaş, predmet va hodisalar örtasidagi munosabatlarni tuşuniş, öz ehtiyojlarini ifodalaş, mustaqil fikr bildiriş va ijtimoiy munosabatlarga kirişiş vositasi sifatida şakllanadi. Uşbu jarayonni samarali taşkil etiş uçun bolaga yangi sözlarni örgatiş yoki grammatik şakllarni takrorlatiş bilangina çeklanib qolmasdan, uning tilni özlaştirişiga ta'sir qiladigan psixologik, lingvistik, ijtimoiy va pedagogik omillarni birgalikda hisobga oliş zarur. Finders, Wilson va Duncan tomonidan olib borilgan tadqiqotda maktabgaça ta'limdagi til muhitining sifati bolalarning til va savodxonlik rivojlanişini qöllab-quvvatlovçi omil sifatida körib çiqilib, uşbu muhitni baholaş va takomillaştirişning metodologik ahamiyati ta'kidlanadi [1].

Şu nuqtayi nazardan, innovatsion ta'lim muhiti deganda faqat raqamli qurilmalar va zamonaviy texnik vositalar majmui emas, balki bola faol iştirok etadigan, uning yoş va individual xususiyatlariga moslaşadigan, mazmunli muloqotni rağbatlantiradigan hamda nutqiy tajribani muntazam boyitib boradigan yaxlit pedagogik tizim tuşuniladi.

Bolalar nutqiy rivojlanişining metodologik asoslarini aniqlaşda ta'lim maqsadlari, öquv mazmuni, pedagogik faoliyat, kommunikativ vaziyatlar, individual rivojlaniş sur'ati va natijalarni baholaş mezonlari örtasidagi uzviy munosabatni belgilaş muhimdir. Metodologiya nutqni rivojlantirişning alohida maşq yoki metodlarini sanab ötişdan farqli ravişda, nima sababdan muayyan yondaşuv tanlanişi, uning qanday tamoyillarga asoslanişi, ta'lim jarayoni qay tarzda taşkil etilişi va natijalar qanday mezonlar orqali baholanişini izohlaydi. Şu sababli, innovatsion ta'lim muhitida nutqiy rivojlanişni tizimli, faoliyatga yönaltirilgan, kommunikativ, şaxsga yönaltirilgan va integrativ yondaşuvlar asosida taşkil etiş nazariy hamda amaliy jihatdan dolzarbdir. Maqolaning maqsadi bolalar nutqiy rivojlanişining metodologik asoslarini zamonaviy ilmiy manbalar asosida tahlil qiliş, samarali pedagogik yondaşuvlar örtasidagi aloqalarni aniqlaş va innovatsion ta'lim şaroitida qöllaş mumkin bölgan yaxlit konseptual modelni işlab çiqişdan iborat. Tadqiqotning asosiy vazifalari nutqiy rivojlanişning metodologik tamoyillarini tasniflaş, innovatsion vositalarning pedagogik imkoniyatlarini baholaş va

nutqiy kompetensiyani rivojlantiriş hamda natijalarni monitoring qiliş böyiça ilmiy-amaliy tavsiyalarni asoslaşni qamrab oladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bölib, uning metodologik asosini bolalarning nutqiy rivojlanişi, maktabgaça ta'limdagi til muhiti, pedagog nutqi, dialogik öqiş, ota-onalarning iştiroki va raqamli texnologiyalarning ta'limdagi imkoniyatlariga bağişlangan 2019–2024-yillarda naşr etilgan ilmiy tadqiqotlar taşkil etdi. Xususan, bolalar til rivojlanişini qöllab-quvvatlaş böyiça ota-onalarni tayyorlaşga oid meta-tahlil [4], pedagoglarning nutqiy amaliyotlarini örgangan meta-tahlil [2], dialogik öqiş böyiça sistematik şarh [3], maktabgaça ta'limdagi til muhitini baholaşga doir tahliliy maqola [1] va raqamli texnologiyalarning til hamda savodxonlik rivojiga ta'sirini örgangan sistematik şarh [5] tanlab örganildi. Uşbu manbalar maqsadli tanlaş, mazmuniy tahlil, qiyosiy tahlil, ilmiy umumlaştiriş va konseptual modellaştiriş metodlari asosida körib çiqildi. Adabiyotlarni tahlil qilişda beşta mezonga e'tibor qaratildi: nutqiy rivojlanişning nazariy talqini; pedagogik muloqotning sifati va tuzilişi; bolalarning faol nutqiy iştiroki; innovatsion vositalarning ta'lim maqsadlariga muvofiqligi; nutqiy natijalarni kuzatiş va baholaş imkoniyatlari. Şu asosda bolalar nutqiy rivojlanişini taşkil etişga oid metodologik yondaşuvlar tizimlaştirilib, ularning özaro munosabatlari hamda ta'lim jarayonidagi funksiyalari tahlil qilindi. Mazkur maqolada mustaqil eksperimental tajriba, sörovnoma yoki diagnostik sinov ötkazilmaganligi sababli, natijalar mavjud ilmiy manbalarni qiyosiy tahlil qiliş asosida şakllantirilgan nazariy xulosalar va konseptual takliflarni ifodalaydi.

Natijalar

Ilmiy manbalar tahlili bolalar nutqiy rivojlanişini innovatsion ta'lim muhitida taşkil etişda özaro boğliq bölgan beşta metodologik yondaşuvni ajratib körsatiş imkonini berdi. Birinçi yondaşuv - tizimli yondaşuv bölib, unda nutqiy rivojlaniş alohida lingvistik könikmalar yiğindisi emas, balki fonetik, leksik, grammatik, semantik va pragmatik kompetensiyalarning özaro aloqador tizimi sifatida qaraladi. Masalan, bolaning yangi sözni özlaştirişi uning talaffuzini eslab qolişi bilangina belgilanmaydi; söz ma'nosini tuşuniş, uni grammatik jihatdan töğri biriktiriş, tegişli vaziyatda qöllaş va suhbatdoşga tuşunarli tarzda yetkaziş ham muhimdir. Ikkinçi yondaşuv - faoliyatga yönaltirilgan yondaşuv bölib, bolani nutqiy rivojlanişning faol subyekti sifatida köradi. Bu yondaşuvga muvofiq, til materiallari öyin, kuzatiş, tajriba, tasvirlaş, hikoya tuziş va muammoli vaziyatlarni hal etiş jarayonida özlaştiriladi. Uçinçi yondaşuv - kommunikativ-interaktiv yondaşuv bölib, nutqning asosiy vazifasi muloqot qiliş, fikr almaşiş, ma'lumot oliş va uzatişdan iborat ekaniga tayanadi. Hadley va hammualliflarning meta-tahlilida maktabgaça ta'lim şaroitidagi pedagogik nutq amaliyotlarining 11 turi, jumladan, interaktiv suhbat, bolaning fikriga javob qaytaruvçi muloqot, savollar orqali nutqni rağbatlantiriş va tuşunçalarni rivojlantiruvçi suhbatlar tahlil qilingan [2]. Tadqiqotda bu amaliyotlar bolalarning til rivojlanişini qöllab-quvvatlaşda ahamiyatli ekanligi körsatiladi.

Törtinçi yondaşuv - şaxsga yönaltirilgan va differensial yondaşuv bölib, bolaning yoşi, avvalgi til tajribasi, qiziqişi, muloqot sur'ati va individual ehtiyojlarini hisobga

olişga asoslanadi. Beşinçi yondaşuv - integrativ yondaşuv bölib, nutqiy faoliyatni biliş, emotsional rivojlaniş, ijtimoiy munosabatlar, ijodkorlik va boşqa ta'lim yönalişlari bilan boğlaydi. Uşbu yondaşuvlar özaro raqobat qiluvçi metodlar emas, balki yagona metodologik tizimning bir-birini töldiruvçi tarkibiy qismlari sifatida namoyon böladi.

Mazkur yondaşuvlar asosida nutqiy rivojlanişni taşkil etişning beşta asosiy tamoyili belgilandi: rivojlanişga moslik, faol iştirok, muloqotning mazmunliligi, individual moslaştiriş va uzluksiz monitoring. Rivojlanişga moslik tamoyili nutqiy vazifalar bolaning yoşi va mavjud imkoniyatlariga muvofiq ravişda tanlanişini talab qiladi. Faol iştirok tamoyiliga köra, bola faqat tinglovçi yoki takrorlovçi bölib qolmasdan, savol berişi, fikrini bildirişi, hikoya yaratişi va öz nutqini mustaqil ravişda qöllaşi lozim. Muloqotning mazmunliligi til birliklarini real yoki şartli hayotiy vaziyatlarda işlatişga yönaltiradi; individual moslaştiriş esa topşiriqlarning murakkabligi, yordam turi va ta'lim sur'atini bolaning ehtiyojlariga qarab belgilaydi. Uzluksiz monitoring tamoyili dastlabki nutqiy imkoniyatlarni aniqlaş, maşğulot davomida rivojlanişni kuzatiş va keyingi ta'lim vazifalarini natijalarga muvofiq özgartirişni anglatadi. Finders, Wilson va Duncan til muhitini baholaşda nafaqat nutqiy ta'sir miqdori, balki uning sifati, muloqotning özaro xarakteri va kuzatuv natijalaridan pedagogik faoliyatni takomillaştirişda foydalaniş zarurligini ta'kidlaydilar [1].

Şuning uçun bolalarning nutqiy rivojlanişini baholaşda faqat özlaştirilgan sözlar sonini hisoblaş yetarli emas; sözlarning kontekstda qöllanişi, gaplarning grammatik tuzilişi, fikrning izçilligi, suhbatni davom ettiriş va öz fikrini tuşunarli ifodalaş qobiliyati ham e'tiborga olinişi kerak.

Tahlil natijasida innovatsion ta'lim muhitida nutqiy rivojlanişni boşqariş uçun quyidagi konseptual metodologik model taklif etildi:

1. Dastlabki diagnostik kuzatuv

Bolaning luğat boyligi, nutqni tuşunişi, gap tuzişi va muloqot xususiyatlarini aniqlaş

2. Maqsad va mazmunni belgilaş

Yoşga mos nutqiy vazifalar, til materiali va kutiladigan natijalarni tanlaş

3. Faol nutqiy faoliyatni taşkil etiş

Dialog, öyin, hikoya tuziş, interaktiv maşqlar va zarur raqamli vositalar

4. Natijalarni baholaş va teskari aloqa

Kuzatuv, nutqiy namunalar, mustaqil bayon va pedagogik tahlil

5. Ta'limni individuallaştiriş

Keyingi vazifalarni natijalar va bolaning rivojlaniş ehtiyojlariga moslaştiriş

Model muallifning nazariy umumlaştirişi bölib, uning samaradorligi alohida empirik tadqiqotlarda tekşirilişi lozim.

Modelning muhim xususiyati uning siklik xarakterga egaligidir: baholaş natijalari keyingi ta'lim maqsadlarini belgilaşga, individual moslaştiriş esa yangi nutqiy tajribani taşkil etişga xizmat qiladi. Masalan, pedagog bolalarning ertak mazmunini qayta hikoya qiliş jarayonida voqealarni ketma-ket ifodalaşda qiynalayotganini kuzatsa, keyingi maşğulotlarda voqealar ketma-ketligi aks etgan rasmlar, yönaltiruvçi savollar va hikoya tuziş öyinlaridan foydalanişi mumkin. Agar bola voqealarni töğri tuşunsa-

yu, öz fikrini gaplar yordamida ifodalaşda qiynalsa, ta'lim vazifalari luğatni faollaştiriş, gap namunalarini kengaytiriş va mustaqil bayonni rağbatlantirişga qaratiladi. Şu tariqa model ta'limni umumiy reja asosida taşkil etiş bilan birga, har bir bolaga mos pedagogik yordam körsatiş imkoniyatini ham nazarda tutadi.

Muhokama

Taklif etilgan metodologik modelning amaliy ahamiyati nutqiy rivojlanişni alohida maşqlar yiğindisi sifatida emas, balki maqsad, mazmun, faoliyat, pedagogik yordam va baholaş örtasidagi uzluksiz munosabatga ega jarayon sifatida taşkil etiş imkoniyatida namoyon böladi. Tizimli yondaşuv nutqning turli tarkibiy qismlarini özaro boğlaşga xizmat qilsa, faoliyatga yönaltirilgan va kommunikativ yondaşuvlar uşbu tarkibiy qismlarni amaliy muloqotda qöllaş uçun şaroit yaratadi. Şaxsga yönaltirilgan yondaşuv har bir bolaning rivojlaniş sur'atini inobatga olişga, integrativ yondaşuv esa nutqni öyin, ijodkorlik, biliş va ijtimoiy munosabatlar bilan birlaştirişga yordam beradi. Şu sababli, uşbu yondaşuvlardan faqat bittasini tanlab, qolganlarini e'tibordan çetda qoldiriş metodologik jihatdan çeklangan natijalarga olib kelişi mumkin. Masalan, luğat boyligini rivojlantirişga qaratilgan maşğulot predmetlarni nomlaş bilan çeklanib qolsa, bola örgangan sözlarini izçil hikoya tuzişda yoki suhbat davomida mustaqil işlatişda yetarliça imkoniyatga ega bölmasligi mumkin. Agar ayni luğaviy material tasniflaş, taqqoslaş, savol-javob, rolli öyin va hikoya tuziş bilan birlaştirilsa, bola sözlarni turli kommunikativ vaziyatlarda qöllaş imkoniyatini oladi. Bu yondaşuv pedagogning vazifasini ham özgartiradi: u tayyor axborotni yetkazuvçi şaxs bölişdan taşqari, nutqiy vaziyatlarni yaratuvçi, bolalar faoliyatini yönaltiruvçi, ularning fikrlarini kengaytiruvçi va özlaştiriş jarayonini kuzatuvçi mutaxassis sifatida faoliyat olib boradi.

Metodologik yondaşuvlarning samaradorligi, avvalo, pedagogik muloqot qanday taşkil etilişiga boğliq. Dialogik öqiş, oçiq savollar, bolalar fikriga mazmunli javob qaytariş va hikoya mazmunini muhokama qiliş bolani tayyor javobni takrorlaşdan mustaqil fikr bildirişga olib boradigan vositalardir. Pillinger va Vardy tomonidan dialogik öqişga bağişlangan sistematik şarhda uşbu yondaşuvning beş yoşgaça bölgan bolalarning til, savodxonlik va ayrim ijtimoiy-emotsional könikmalarini qöllab-quvvatlaş imkoniyatlari qayd etilgan; şu bilan birga, murakkab nutqiy könikmalarga ta'sirini aniqlaş uçun metodologik jihatdan puxta tadqiqotlar zarurligi ta'kidlangan [3].

Roberts va hammualliflarning 76 ta tadqiqotni qamrab olgan meta-tahlili esa ota-onalarni nutqiy rivojlanişni qöllab-quvvatlovçi strategiyalarga örgatiş bolalarning til va kommunikativ natijalari bilan ijobiy boğliq ekanini körsatgan [4].

Mazkur dalillar metodologik jihatdan muhim xulosaga olib keladi: nutqiy rivojlanişni faqat ta'lim taşkilotidagi maşğulotlar doirasida köriş töğri emas. Oila va ta'lim muassasasi örtasidagi hamkorlik, uyda kitob öqiş, kundalik suhbatlarda yangi sözlardan foydalaniş va bolaning savollariga mazmunli javob beriş ta'lim jarayonining uzviy davomiyligini ta'minlaşi mumkin. Bunda ota-onalarga bolani ortiqça nazorat qiliş yoki doimiy tuzatişdan köra, uning nutqiy taşabbusini qöllab-quvvatlaş, gapini tinglaş va muloqotga jalb etiş usullarini tuşuntiriş maqsadga muvofiq.

Innovatsion ta'lim muhitida raqamli texnologiyalardan foydalaniş ham alohida metodologik yondaşuvni talab qiladi. Raqamli hikoyalar, interaktiv tasvirlar, audio

materiallar va ta’limiy ilovalar bolalarning e’tiborini jalb etişi, yangi sözlarning ma’nosini vaziyat orqali tuşuntirişi va tinglab tuşuniş faoliyatini qöllab-quvvatlaşi mumkin. Liu va hammualliflar raqamli texnologiyalarning kiçik yoşdagi bolalar tili va dastlabki savodxonligini rivojlantirişdagi roliga bağişlangan sistematik şarhda dastlabki 631 ta maqoladan belgilangan mezonlarga muvofiq tanlangan 89 ta maqolani tahlil qilib, harf va yozuv haqidagi bilimlar, fonologik anglaş, luğat boyligi hamda hikoya qiliş könikmalariga doir natijalarni umumlaştirganlar [5].

Biroq bu natijalarni raqamli texnologiyalarning barça turlari barça bolalar uçun bir xil darajada samarali ekanligi sifatida talqin qiliş mumkin emas. Raqamli vositaning didaktik qiymati uning bolani faol muloqotga jalb qilişi, til materialini aniq maqsad bilan taqdim etişi, yoş xususiyatlariga mosligi va pedagogik yordam bilan uyğunlaşişiga boğliq. Masalan, bola interaktiv ertakdagi voqealarni tomoşa qilgandan söng qahramonlarning xatti-harakatlarini izohlasa, voqealarning keyingi rivojini taxmin qilsa va ertakni öz sözlari bilan qayta hikoya qilsa, raqamli material faol nutqiy tajriba bilan töldiriladi. Aksinça, bola faqat ekrandagi tasvirlarni kuzatsa yoki tugmalarni bosiş bilan çeklansa, bu jarayonni mustaqil nutqiy rivojlanişning yetarli körsatkiçi deb baholaş mumkin emas. Demak, texnologiya metodologik maqsadga böysunişi, jonli muloqot örnini egallamasdan, uning mazmuni va imkoniyatlarini kengaytirişi lozim.

Taklif etilgan yondaşuvlarni Özbekiston maktabgaça ta’limi şaroitida tatbiq etişda til, madaniyat va individual farqlarni hisobga oliş muhimdir. Özbek tilidagi ertaklar, xalq oğzaki ijodi namunalari, milliy öyinlar, kundalik hayotga oid vaziyatlar va bolalarga taniş muhitdan foydalaniş til materialining mazmunan tuşunarli bölişini ta’minlaydi. Şu bilan birga, oilada özbek tilidan taşqari boşqa tillardan ham foydalaniladigan holatlarda bolaning mavjud til tajribasini e’tiborga oliş, bir tildagi imkoniyatlarni boşqa tildagi qiyinçiliklar bilan avtomatik ravişda tenglaştirmaslik zarur. Nutqiy rivojlanişni baholaşda bolalarni bir xil me’yor asosida soliştirişdan köra, ularning individual rivojlaniş dinamikasini kuzatiş, qanday şaroitda muvaffaqiyatli muloqotga kirişişini aniqlaş va zarur pedagogik yordamni belgilaş muhimroqdir. Bunda kuzatuv natijalarini qayd etiş, bolaning oğzaki hikoyalaridan namunalar oliş, uning yangi sözlardan foydalanişini tahlil qiliş va ota-onalar bilan muntazam axborot almaşiş tavsiya etiladi. Mazkur maqolada taklif etilgan model nazariy umumlaştirişga asoslanganligi sababli, uning amaliy samaradorligini tasdiqlaş uçun turli yoş guruhlari, til muhiti va ta’lim şaroitlarida empirik tadqiqotlar ötkaziş talab etiladi. Kelgusidagi izlanişlarda modelning alohida komponentlari, pedagoglarning uni qöllaş kompetensiyasi hamda özbek tilidagi innovatsion materiallarning nutqiy rivojlaniş körsatkiçlariga ta’sirini qiyosiy örganiş ilmiy jihatdan istiqbolli yönaliş hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, innovatsion ta’lim muhitida bolalar nutqiy rivojlanişining metodologik asoslari ta’lim jarayonining maqsadi, mazmuni, pedagogik taşkil etilişi va natijalarini baholaş örtasidagi uzviylikni ta’minlaşga qaratiladi. Ilmiy manbalar tahlili tizimli, faoliyatga yönaltirilgan, kommunikativ-interaktiv, şaxsga yönaltirilgan va integrativ yondaşuvlarning uyğunligi nutqiy rivojlanişni kompleks ravişda rejalaştiriş uçun nazariy asos yaratişini körsatadi. Mazkur yondaşuvlarni amalga oşirişda bolalarning

faol nutqiy iştiroki, mazmunli pedagogik muloqot, individual imkoniyatlarni hisobga oliş, oila bilan hamkorlik va natijalarni muntazam kuzatiş muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar hamda raqamli resurslar faqat aniq pedagogik maqsadga xizmat qilgan va bola faol muloqotga jalb etilgan taqdirdagina ta'lim jarayonini samarali boyitişi mumkin. Maqolada işlab çiqilgan konseptual model dastlabki kuzatuv, maqsad va mazmunni belgilaş, faol nutqiy faoliyatni taşkil etiş, natijalarni baholaş va ta'limni individuallaştiriş bosqiçlarini birlaştiradi. Uşbu modelning amaliy qiymati uni muayyan ta'lim şaroitlariga moslaştiriş hamda empirik tadqiqotlar asosida tekşiriş orqali yanada aniqlaştirilişi mumkin. Şunday qilib, innovatsion ta'lim muhitida nutqiy rivojlanişni takomillaştiriş texnologiyalarni köpaytiriş bilangina emas, balki ilmiy asoslangan metodologiya, mazmunli muloqot va bolaga yönaltirilgan pedagogik faoliyatning izçil uyğunligi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Finders J., Wilson E., Duncan R. Early Childhood Education Language Environments: Considerations for Research and Practice. Frontiers in Psychology, 2023.

2. Hadley E. B., Barnes E. M., Wiernik B. M., Raghavan M. A Meta-Analysis of Teacher Language Practices in Early Childhood Classrooms. Early Childhood Research Quarterly, 2022.

3. Pillinger C., Vardy E. J. The Story So Far: A Systematic Review of the Dialogic Reading Literature. Journal of Research in Reading, 2022.

4. Roberts M. Y., Curtis P. R., Sone B. J., Hampton L. H. Association of Parent Training With Child Language Development: A Systematic Review and Meta-analysis. JAMA Pediatrics, 2019.

5. Liu S., Reynolds B. L., Thomas N., Soyoof A. The Use of Digital Technologies to Develop Young Children's Language and Literacy Skills: A Systematic Review. SAGE Open, 2024.